

Asia: VN/35745/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle opintoetuuslaiksi ja eräksi muiksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksen yleiset tavoitteet

Ylioppilaskunta katsoo, että esityksen tavoitteet ovat ristiriitaiset esitettyjen toimenpiteiden kanssa. Etenkin opintolainahyvityksen kannustinelementti heikkenee ja lisää opiskelijoiden velkaantumista, koska lainamäärä, josta hyvitystä alkaa saada on moninkertaisesti korkeampi kuin nykyisessä mallissa. Opiskelijoiden kasvaviin opintolainoihin ja velkaantumiseen kannustava esitys on kielteinen suunta, vaikka se sisältääkin kannustinelementtejä. Uudistuksen kustannusneutraali lähtökohta rajaa opintotuen todellisten puutteiden kehittämismahdollisuuksia: opintorahan taso on riittämätön ja asumislisäjärjestelmä on heikentänyt opiskelijoiden taloudellista tilannetta tukikuukausisidonnaisuuden vuoksi.

2. Opintorahan, asumislisän ja opintolainan valtiontakauksen myöntäminen ja määrät

Opintoraha tulee palauttaa indeksiin, koska sen ostovoima heikkenee ajan mittaan. Tuen taso on kaikilla mittareilla riittämätön ja siihen tulisi tehdä tasokorotus. Lisäksi asumislisän alhainen taso suhteessa todellisiin asumiskustannuksiin ja tuen tukikuukausisidonnaisuus ovat edelleen ongelmia, jotka aiheuttavat opiskelijoille lisää taloudellista stressiä, joka vaikuttaa suoraan opiskelukykyyn. Asumislisä tulee sitoa indeksiin. Korotuksen tarve ilmenee Turun yliopiston ylioppilaskunnan opiskelijoiden toimeentuloa koskevasta kyselystä (n=524), jonka vastaajista 80 % vastaajista kokee taloudellista stressiä opintojen vuoksi.

3. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika muissa kuin korkeakouluopinnoissa

Ei kommentoitavaa

4. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika korkeakouluopinnoissa

Harkinnanvaraiseen tukiaikaan ja Kelan tulkintaan esitettävät joustot ovat hyödyllisiä lisäyksiä ja täsmennyksiä. Esityksen mukaan jatkossa lääkärintodistus olisi riittävä peruste tukiajan pidentämiseksi sairauspäivärahatodistuksen sijaan, mikä on tärkeä ja opiskelijan näkökulmasta byrokratiaa vähentävä esitys. Sairauspäiväraha ei ole opiskelijoiden keskuudessa tunnettu toimeentulon vaihtoehto sairastuessa vakavasti ja opiskelukyvyyn heikentyessä.

Arvioitu opiskelijamäärä, jota joustavoittaminen koskee, vaikuttaa alakanttiin lasketulta. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimukset osoittavat lisääntyneiden mielenterveysongelmien, kuten diagnosoitujen masennus- ja ahdistushäiriöiden nousua. Lisäksi

5. Huoltajakorotus

Lasten lukumäärän huomioiva huoltajakorotus on tervetullut ja tärkeä lisätuki perheellisten opiskelijoiden arkeen. Ylioppilaskunta kannattaa lisäystä opintoetuslakiin.

6. Oppivelvollisen erityinen asumislisä ja koulumatkatuki

Ei kommentoitavaa.

7. Opintolainan myöntäminen ja valtioneuvoston takaus

Lainan käyttökelpoisuuden ja turvallisuuden lisääminen lainanottajan, eli opiskelijan näkökulmasta on kannatettavaa. Valmistuneiden opintolainamäärät ovat kasvaneet voimakkaasti ja on perusteltua uskoa, että viimevuosien uudistukset voimistavat kehitystä. On nähtävissä, että tänä lukuvuotena aloittaneiden uusien opiskelijoiden, jotka nostavat opintojensa aikana lainaa, mediaanilainat maisteriksi valmistuessa lähentyvät jo 30 000 euroa. On perusteltua, että opiskelijan riskiä pienennetään. Esitetyt muutokset opintolainahyvityksen määrään ovat riittämättömiä.

8. Luottolaitoksen velvollisuudet ja opintolainan takaisinmaksun vaatiminen

Lainan irtisanomisen ehtojen muutos todennäköisesti vähentää opintovelallisen maksuvaikeuksista johtuvien maksuhäirintämerkintöjen määrää, mikä on kannatettava tavoite. Tosiasiallisesti esitys herättää kysymyksen, että pyritäänkö järjestelyllä ensisijaisesti vähentämään valtiotakaukseen joutuvia opintolainoja, joiden määrä on kasvanut viime vuosina voimakkaasti sen sijaan, että parannetaan opintovelallisten asemaa.

9. Korkeavastus

Ylioppilaskunta katsoo, että nykymallin mukainen viiden lukukauden mittainen korkeavastus ehkäisee vielä tehokkaammin opintovelan joutumista valtion takauksen perusteella maksettavaksi kuin mitä esitetty neljän.

10. Opintolainahyvitys

Ylioppilaskunta vastustaa esitystä opintolainahyvityksen uudeksi malliksi ja sen kaksiportaistamista. Esitetyn mallin mukaan lainaa olisi otettava nykyiseen verrattuna moninkertaisesti enemmän, jotta lainahyvitys muuntuu opiskelijan näkökulmasta kannustimeksi. Tällöin kasvaa myös riski siitä, että jos sairauden tai muun opiskelukyvyn aleneman vuoksi opinnot viivästyvät yli tavoite- ja määräajan se voi johtaa joustoista huolimatta siihen, että velkataakka jää kokonaan maksettavaksi. Esitetty 8 000 euron kynnyksen on Ylioppilaskunnan näkökulmasta liian korkea.

Esityksessä sinänsä on kannatettavaa, että lainahyvityksen absoluuttinen määrä kasvaa 6 200 eurosta 7 000 euroon, mutta lainahyvitys ei kasva samassa suhteessa kuin opintolainan osuus on kasvanut opintotuesta.

Lainahyvityksen porrastaminen aiheuttaa sen, että suurten lainojen kohdalla tavoite-aikaan kytketty kannustin menettää merkityksensä, koska hyvityksen enimmäismäärä (7 000 €) on joka tapauksessa sama valmistuu opiskelija tavoiteajassa tai määräajassa. Esim. jos opiskelija nostaa täyden opintolainan 45 tukikuukauden aikana (38 250 €), niin lainahyvityksen maksimin ja euromääräisen summan kannalta ei ole väliä valmistuuko hän tavoiteajassa vai määräajassa.

Esitettyjen muutosten perusteella opiskelija, joka tietää tarvitsevansa opintojen aikana runsaasti lainaa ja nostaa jo alemman korkeakoulututkinnon aikana maksimisumman ja pyrkii optimoimaan hyvityksen taloudellista hyötyä voisi olla järkevää ottaa lainahyvitys jo alemmasta korkeakoulututkinnosta, koska summa on lähes täyden hyvityksen verran.

Määräajassa valmistuvien lainahyvityksen heikentäminen ei ole kannustavaa, koska vain noin puolet opiskelijoista valmistuu tavoiteajassa.

Opintotuen velaton osuus, opintoraha ja suurta osaa koskettava asumislisä voimistavat opiskelijoiden velkaantumista ja uusi lainahyvitys luo mallin, joka normalisoi yhä suurempia opintolainoja. Ei ole kohtuullista kasvattaa opiskelijoiden velkataakkaa.

Ylioppilaskunta kannattaa tutkinnon suoritusajaksi liittyvän joustavuuden lisäämistä.

11. Takausvastuulaina ja sen perintä

Opintovelallisten asemaa parantavat uudistukset ovat kannatettavia. Opintotuen lainapainotteisuuden kasvattaminen ja siten kasvavat opiskelijoiden opintolainamäärät eivät saa aiheuttaa yksilölle liian suurta riskiä. Eryteisesti haavoittuvassa asemassa olevat opiskelijat, joilla on opiskelua haittaava sairaus tai vamma ovat lainapainotteisessa opintotukijärjestelmässä suuressa riskissä. Ylioppilaskunnan toimeentulokyselyn perusteella vain 26% opiskelijoista, joilla on opiskelua haittaava sairaus tai vamma, uskoo selviävänsä opintolainan takaisinmaksusta, mutta samaan aikaan heistä 70% pitää lainaa välttämättömänä.

12. Muut liitelait

Ei kommentoitavaa

13. Esityksen vaikutusarviot

Vaikutusarvioista puuttuu kattava arvio kuinka opintolainahyvityksen odotetaan vaikuttavan opintolainan nostamiseen ja tulevien korkeakoulutettujen lainamääriin. Nostettavissa olevien opintolainojen korotukset vuosilta 2017 ja 2024 ovat voimistaneet valmistuvien opintolainaa nostaneiden maistereiden velkaantumista. Nykyisen opintolainahyvityksen taso on edelleen sama kuin vuonna 2014, jolloin opintolainaa sai tukikuukautta kohti 400 euroa, kun nykyään tukikuukautta

kohti sitä saa 850 euroa. Opintolainahyvityksen kokoluokkaa tulee kasvattaa suhteessa, jotta hyvitystä voisi pitää nykyisiä lainamääriä vasten todellisena kannustimena.

14. Muita huomioita

Opiskelijoiden elämisen ja toimeentulon ei tule perustua lainaan, eli velkaantumiseen. Tulevaisuuden näkymät ovat opiskelijoiden keskuudessa epävarmat, ja toivo tulevaan ei ole sellaisella tasolla, että lainapainoitteinen opiskelijaelämä olisi oikeudenmukaista.

Partanen Roosa
Turun yliopiston ylioppilaskunta

Ritola Ville
Turun yliopiston ylioppilaskunta